

65
ET - TALAK / RAZVOD BRAKA
OBJAVLJENA U MEDINI⁺, IMA 12 AJETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ
وَأْتُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَحْزَبُوهُنَّ مِنْ بَيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ
يَأْتِيَنَّ بِفَحْشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ سَعَدَ حُدُودَ اللَّهِ
فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿٦٥﴾

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
"O Vjerovjesniče, kad htjednete žene pustiti, vi ih u vrijeme kad su čiste pustite, i brojte (to) vrijeme i Allaha, Gospodara svoga, bojte se. Ne izgonite ih iz kuća njihovih, a ni one neka ne izlaze, osim ako očito sramno djelo učine. To su Allahovi propisi. Onaj koji Allahove propise krši, sam sebi nepravdu čini. Ti ne znaš, Allah može poslije toga priliku pružiti."/1/

Allah, dž.š., prvenstveno se obraća Vjerovjesniku, s.a.v.s., ukazujući mu tako počast i poštovanje, a zatim i cjelokupnoj ummi. On kaže:

"O Vjerovjesniče, kad htjednete žene pustiti, vi ih u vrijeme kad su čiste pustite." Ibn Ebi-Hatim prenosi da je Enes, r.a., rekao: (453) "Allahov Poslanik, s.a.v.s., pustio je Hafsu i ona je otišla svojim, kada Allah, dž.š., objavi:

"O Vjerovjesniče, kad htjednete žene da pustite, vi ih u vrijeme kad su čiste pustite", pa mu je rečeno da je vrati, jer ona mnogo posti i klanja i bit će jedna od njegovih žena u Džennetu. El-Buhari navodi Salimove riječi: (454) "Abdullah ibn Omer, r.a., obavijesto me je da je pustio ženu dok je imala mjesečno pranje, pa je to Omer, r.a., rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a on se razljutio, pa potom reče: 'Neka je vrati i neka je zadrži dok joj ne prestane pranje; zatim, nakon ponovnog mjesečnog pranja i menopauze, ako mu naumpadne da je pusti, neka to učini dok je čista, prije njego s njom spolno opći.' To je period čistoće za koji je Allah, dž.š., naredio Poslaniku, s.a.v.s., da se ispoštuje." Prenosi

ovo predanje Muslim, ali na sljedeći način: (455) "To je period (čistoće) za koji je Allah, dž.š., naredio da se žene u njemu puštaju. Ovo predanje prenose i autori Sahih zbirki i Musneda preko različitih lanaca prenosilaca i sa različitim tekstom, a najljepši je onaj koji bilježi Muslim u svom Sahihu od Ebu ez-Zuhrija, koji kaže da je čuo Abdurahmana ibn Ejmena, štićenika 'Azze, kada je pitao Ibn-Omera: (456) "Kakvo ti je mišljenje o čovjeku koji svoju ženu pusti dok je u mjesečnom pranju?" " Ibn-Omer je pustio svoju ženu dok je bila u mjesečnom pranju, za vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je Resulullah, s.a.v.s., rekao: 'Neka je vrati', pa je te riječi ponovio, a zatim je rekao: 'Kada postane čista, neka je pusti ili zadrži.' Pa je potom Vjerovjesnik, s.a.v.s., proučio ajet:

"O Vjerovjesniče, kad htjednete žene pustiti, vi ih u vrijeme kad su čiste pustite."

Alija ibn Ebi-Talha prenosi da je Ibn-Abbas o Allahovim, dž.š., riječima: ***"...vi ih u vrijeme kad su čiste pustite"*** rekao da se pod ovim ajetom podrazumijeva da ih ne smije pustiti dok imaju mjesečno pranje, niti u vrijeme kad su čiste, ako su s njima već imali spolni odnos. Nego će čekati dok one dobiju menstrualno pranje i kada nakon toga postanu čiste jednostrano će prekinuti bračnu vezu." Ikrime smatra da se pod pojmom "el-iddet" misli na period kada je žena čista, a pod "el-kur" na mjesečno pranje. Ženu treba pustiti u periodu dok je čista da bi se utvrdilo da li je noseća ili ne. Ne može se prekinuti bračna veza sa ženom s kojom je u tom periodu imao spolni odnos, jer se u tom slučaju ne zna da li je trudna ili nije. Na osnovu ovih stavova izveli su šerijatski pravnici propise o repudijaciji (jednostranom prekidu bračne veze), pa je podijelili na dvije vrste: repudijacija utvrđena sunnetom i repudijacija koja je novotarija (bid'at). Repudijacija (talak) utvrđena sunnetom jeste u slučaju kada je žena dok je bila čista razvedena i sa njom se u tom periodu nije spolno općilo ili je bila noseća i njena gravidnost sasvim je sigurno utvrđena. Repudijacija koja je novotarija jeste onda kada je žena razvedena dok je imala menstrualno pranje ili u periodu čistoće, ali se sa njom tada spolno općilo i ne zna se da li je gravidna ili nije. Postoji i treća vrsta repudijacije, koja nema utemeljenja u sunnetu, niti je novotarija. To je puštanje maloljetne ili žene u klimakteriju i drugih koje se ne mogu podvesti pod gornje dvije vrste. Ko se želi podrobnije upoznati sa ovim pitanjima, neka konsultira fikhaska djela. Allah, dž.š., kaže:

"I brojte (to) vrijeme", tj. pazite na dane koji prolaze, tačno uočite njihov početak i kraj da se ne bi odužio ženi taj period koji joj sprečava sklapanje novog braka. ***"I Allaha, Gospodara svoga bojte se"***, tj. bojte Ga se naročito pri brojanju poslijebračnog pričekaja (iddeta) žene.

"Ne izgonite ih iz kuća njihovih, a ni one neka ne izlaze", tj. za vrijeme poslijebračnog pričekaja ona

⁺ Objavljena nakon sure "El-Insan".

ima pravo na stan kod muža sve dok je u tom periodu. Čovjek je nema pravo istjerati, niti je njoj dozvoljeno otići jer i ona sama ima udjela u obavezi svoga muža da joj da stan,

"osim ako očito sramno djelo učine." Tj. ne treba da izlaze iz svojih kuća osim u slučaju da počine očito sramno djelo, kada trebaju izići. Pod očitim sramnim djelom podrazumijeva se preljuba. To je mišljenje Ibn-Mes'uda, Ibn-Abbasa i grupe tabija, ali, također, podrazumijeva neposlušnost žene, njeno psovanje i uznemiravanje, bilo djelom ili riječju, muževljeve porodice, što je stav Ubejja Ibn-Ka'ba, Ibn-Abbasa, Ikrima i drugih;

"To su Allahovi propisi", tj. Njegovi principi i zabrane. **"Onaj koji Allahove propise krši"**, tj izlazi izvan njihovih okvira i ne izvršava ih,

"sam sebi nepravdu čini", tj. činjenjem toga.

"Ti ne znaš, Allah može poslati toga priliku pružiti", tj. Mi smo odredili da žena ostane na stanu svoga muža za vrijeme poslijebračnog priček, jer se može desiti da se on pokaje za puštanje žene i Allah, dž.š., u njegovu srcu stvori želju da je vrati. Time što je ona još kod njega, to je lakše i jednostavnije realizirati. Ovo je navelo neke znanstvenike prvih generacija i njihove sljedbenike, između ostalog Imama Ahmeda ibn Hanbela, da kažu da nije obavezno dati stan ženi koja je treći put dobila razvod, jer mu ona više nije dopuštena dok se ne uda za nekog drugog čovjeka. Za to kao argument uzimaju, također, slučaj Fatime bintu Kajs el- Fihrijje, a koji bilježi Imam Ahmmed od Amira: (457) "Stigao sam u Medinu i otišao sam do Fatime bintu Kajs, pa mi je ona ispričala da ju je muž za života Allahova Poslanika, s.a.v.s., pustio, pa ga je nakon toga Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao u vojni pohod. U to vrijeme mi je došao njegov brat, rekavši mi: 'Idi iz kuće! 'Ja imam pravo na stan i izdržavanje dok ne istekne poslijebračni priček', odgovorih mu. 'Nemaš!', reče mi. Ja sam, tada, otišla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekla mu: ' Čovjek me je pustio, a njegov brat me izgoni iz kuće i sprečava mi pravo na hranu i stan. ' Allahov mu Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Šta je to s tobom i Bint Kajs?'- 'Allahov Poslaniče, moj brat ju je pustio treći put', a Allahov mi Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Vidi, o Bint-Kajs, na stan i hranu od muža ima pravo žena sve dok je on ima pravo vratiti. Međutim, ako je on nema pravo vratiti, ni ona nema pravo na stan i izdržavanje. Izidi i smjesti se kod te i te žene', a zatim je rekao, obraćajući se njoj: 'Smjesti se kod Ibn Umme-Mektuma, jer je on slijep i neće te moći gledati."

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِّنكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَن يَتَوَلَّى يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۗ وَيَرْزُقْهُ مِمَّنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ۗ

"Pa kada one dostignu vrijeme svog čekanja, vi ih ili na lijep način zadržite, ili se velikodušno od njih konačno rastavite, i kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite, i svjedočenje Allaha radi obavite! To je savjet za onog koji u Allaha i u onaj svijet vjeruje - a onome koji se Allaha boji, On će izlaz dati"/2/ "i opskrbit će ga odakle se i ne nada; onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta. Allah će, zaista, ispuniti ono što je odlučio; Allah je svemu već rok odredio."/3/

Uzvišeni kaže da, kada se ženama približi istek poslijebračnog priček, koji još u potpunosti nije prošao, tada njihovi muževi mogu odlučiti da ih zadrže u smislu da ih povrate čedom bračnom životu i nastave s njima živjeti, **"na lijep način"**, tj. lijepo se ophodeći prema njima, ili da se odluče na korektnu rastavu s njima, tj. bez vrijeđanja, grdnji i prekoravanja, nego će je pustiti na lijep način.

"...i kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite", tj. ako se odlučite da je vratite. Ebu-Davud i Ibn-Madže bilježe da je Imran ibn Husajn bio upitan za čovjeka koji je pustio ženu, a zatim sa njom spolno općio, pa niti je dovodio svjedoke kada ju je puštao, niti kada ju je vratio, pa je on rekao: "Puštena je mimo sunneta Allahova Poslanika, s.a.v.s., i vraćena je suprotno sunnetu Vjerovjesnika, s.a.v.s. Dovedi svjedoke kada je puštaš, ali i kada je vraćaš, nemoj kršiti Allahove propise."

Ibn-Džurejdž prenosi da je Ata, u vezi s kur'anskim ajetom: **"i kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite"**, rekao da nije dopušteno sklapanje braka, razvod, niti vraćanje žene bez dvojice pravednih svjedoka¹ kao što je to Allah, dž.š., rekao, osim u slučaju opravdanog razloga.

¹ Neki su ovaj ajet tako shvatili da tvrde da se neopoziva rastava braka ne može izvršiti ako joj ne prisustvuju dva pravedna svjedoka!!! Po njihovu mišljenju dozvoljen je nastavak bračnog života, pa i samo spolno općenje!!! Kao da se ništa nije ni dogodilo! U svome razumijevanju i tretiranju ovog pitanja oslanjaju se na stav Ata'a. Naš stav, kojim smo se sukobili s njima o ovom pitanju, glasi: "Samim izgovaranjem riječi koje dovode do razvoda braka - razvod je punovažan uz obraćanje pažnje na šerijatske uvjete u tome." Ovaj svoj stav argumentiramo sljedećim: 1. Sa Ata'ovim riječima: 'Nije dopušteno sklapanje braka, razvod, niti vraćanje žene bez dva pravedna svjedoka', slažemo se kod sklapanja braka i vraćanja žene,

ali ne i kod razvoda braka. Nedopuštenost takvih postupaka, koje on zastupa, ne znači da se oni ne mogu desiti, nego da je to, po njegovom mišljenju, haram, a to je suprotno Šerijatu. Međutim, to ne znači nesprovedenje takvog razvoda. To je kao, npr., puštanje žene koja ima menstrualno pranje. Ovo je novotarija u vjeri, ali se dešava. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rasrdio se kada se Ibn-Omer razveo sa svojom ženom koja je imala menstrualno pranje i naredio mu da je vrati, te da čeka tri menstrualna ciklusa, pa ako se htjedne rastaviti s njom, neka to tada uradi. To mu je uračunato kao jedno puštanje pa i ako je bilo u vrijeme menstruacije, kao što je poznato. Prema tome riječi Ata'ove: 'Nije dopušteno', ne znače da nije moguće da se desi, nego da time čini ono što je zabranjeno, što je slučaj i u priči sa Ibn-Omerom, r.a. Međutim, bitno je istaći da Vjerovjesnik, s.a.v.s., nije naredio Ibn-Omeru da dovede svjedoke pri razvodu braka, niti je ikom drugom to naredio.

2. Ako Ata smatra da je haram puštanje žene bez svjedoka, te i ako pretpostavimo da on smatra da to puštanje nije pravosnažno? Međutim, Ata'ov stav nije nikakav argument u rješavanju ovog problema, poglavito što većina islamskih znanstvenika prvih i potonjih generacija smatraju suprotno. Ako neki od njih smatraju pohvalnim prisustvo svjedoka, to je stoga, da ne bi neka od strana općenito zaniijekala postojanje razvoda, ovo je samo s obzirom na razvod braka.

3. Neko može reći: "Ata je donio ovakav sud na osnovu svog razumijevanja Kur'ana", što je, također, i naše razumijevanje, tako da stav Ata'ov nije jedini naš argument. Mi na ovo odgovaramo sljedećim riječima, tražeći od Allaha pomoći: "Ne optužujemo mi Ata da je on stav izgradio na svom osobnom mišljenju. Mi, također, tvrdimo da je ovo produkt njegova razumijevanja Kur'ana. Međutim, on je samo čovjek koji je iznalazio rješenje za to pitanje i pogriješio i zato će imati jednostruku nagradu. Ali da li je u istinu stvar onakva kakvom je vidi Ata! Naravno da nije! Ako se vratimo na ajeti-kerim, vidimo da Allah, dž.š., naređuje poslijebračni priček odmah nakon rastave braka: "O Vjerovjesniče, kad htjednete žene pustiti, vi ih u vrijeme kad su čiste pustite, i brojte (to) vrijeme." Pa da nije moguća rastava braka (da nije pravosnažna), ni sam poslijebračni priček ne bi bio obavezan. U drugom ajetu potom Uzvišeni kaže: "Pa kad ono dostigne svoj rok vi ih na lijep način zadržite ili se velikodušno od njih konačno rastavite i kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite", tj. kada istekne poslijebračni priček ili kada bude pri kraju - da se saglase da se rastanu. Ako se saglase oko bilo čega, neka na ovu saglasnost bilo na vraćanje žene, bilo na rastavljanje, dovedu dvojicu pravednih pravovjernih svjedoka. Allahove, dž.š., riječi: "Pa kad one dostignu svoj rok", jasan su zakonodavni tekst da je žena još uvijek u periodu poslijebračnog pričeka i da se on bliži kraju. Sada pitamo: "Zašto je ova žena u poslijebračnom pričeku?" Nije li zato što je razvedena od svoga muža?! Da nije bilo razvoda, ona ne bi imala potrebe prakticirati ovaj poslijebračni priček, pošto nema pričeka bez razvoda ili smrti muža. U tom slučaju razvod se već dogodio jer je poslijebračni priček i njegovo izvršenje obavezno. Da li, onda iz ajeta razumijemo da su svjedoci potrebni pri razvodu ili, možda, pri vraćanju žene i rastajanja s njom?! Potreba svjedočenja u ajetu je jasno iskazana nakon poslijebračnog pričeka, odnosno poslije spominjanja zadržavanja i rastavljanja sa ženom što ukazuje da se treba svjedočiti pri vraćanju žene pri rastavljanju s njom, a ne pri samom prvotnom razvodu. Ovo se gornjim ajetom željelo reći, a s ciljem da ne bi došlo do negiranja postojanja saglasnosti od jedne od strana. Ovo je razumijevanje Kur'ana na način prvih i potonjih generacija islamskih znanstvenika, između ostalih Ibn-Tajmije. U svojim "Fetvama" on kaže: "Pojedinci smatraju da trebaju svjedoci pri razvodu braka te da razvod braka bez svjedoka nije valjan, međutim, to se suprotstavlja konsenzusu prvih generacija i protivno je Allahovoj Knjizi i sunnetu." Ovaj stav nije zastupao niko od priznatih islamskih znanstvenika. Razvod braka je dopušten i nije naredeno da mu prisustvuju svjedoci. Svjedočenje je naredeno u situaciji o kojoj Allah, dž.š., kaže sljedeće: "Pa kad one dostignu vrijeme svog čekanja, vi ih ili na lijep način zadržite, ili se velikodušno od njih konačno rastavite." Pod riječima 'ili se konačno od njih rastavite' misli se na razlaz s njima kada im istekne poslijebračni priček, što znači da se to ne može poistovjetiti sa razvodom braka koji se već desio, povratkom žene niti sklapanjem braka. U ova tri slučaja prisustvo svjedoka nužno je na osnovu konsenzusa muslimana. Allah upućuje na ono što je ispravno i On to najbolje poznaje.

"To je savjet za onog koji u Allaha i u onaj svijet vjeruje." Na osnovu ovoga Eš-Šafii je izgradio jedan od svoja dva stava da je obavezno prisustvo svjedoka pri vraćanju žene, kao što je, po njegovu mišljenju, obavezno i pri sklapanju braka.² Oni koji zastupaju ovo mišljenje kažu: "Vraćanje žene, doista, nije ispravno ako se ne izrazi riječima kako bi se ispunila potvrda toga."

"...a onome koji se Allaha boji, On će izlaz naći."

"...i opskrbit će ga odakle se i ne nada", tj. onaj ko se Allaha boji pri izvršavanju Njegovih naredbi i napušta ono što mu je Gospodar njegov zabranio, takvom će Allah, dž.š., dati za njegov problem rješenje i opskrbiti ga odakle se i ne nada, tj. odande odakle mu nikad na um palo nije. Ibn Ebi-Hatim prenosi da je Imran ibn Husajn rekao: (458) "Kazao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: 'Ko se posveti Allahu, Allah će mu pružiti punu potporu i opskrbit će ga odakle se i ne nada; a ko se posveti ovom svijetu, Allah će takvog prepustiti njemu.'"

"Onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta." Imam Ahmed bilježi od Anesa es-San'anija, ovaj od Abdullaha ibn Abbasa da mu je on kazivao kako je jahao iza Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jednog dana, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: (459) "Dječaće, podučit ću te sljedećem: 'Čuvaj Allaha, Allah će te sačuvati; čuvaj Allaha, naći ćeš Ga uza se, kada moliš, moli Allaha; kada pomoć tražiš, od Allaha je traži, i znaj, kada bi se cijela umma sastala da ti takvo dobro sačine, učinit će samo onoliko koliko je to Allah odredio, a da se sastanu da ti štetu nanesu, načinit će ti samo onoliko koliko je Allah odredio. Pera (sudbine) su podignuta, a stranice (na kojima je ispisana) osušene su.'"

"Allah će, zaista, ispuniti ono što je odlučio", tj. Allah će, dž.š., izvršiti Svoju odredbu i zakone kako hoće nad Svojim stvorenjima.

"Allah je svemu već rok odredio." Ove su Allahove, dž.š., riječi poput onih: **"U Njega sve ima mjeru." (13:8)**

وَالرَّءِيسَ مِنَ الْمَيْمُنِ مِنْ
نِسَائِكُمْ إِنْ آرَبْتُمْ فَعِدَّتُهُمْ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ وَالرَّءِيسَ لَمْ يَحْضُرْ وَأُولَئِكَ

² Ali ne smatra obaveznim prisustvo svjedoka pri razvodu.

الْأَحْمَالُ الْجَاهِلُونَ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾
 ذَلِكَ أَمْرٌ مِنَ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفُرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ
 لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾

"A one žene vaše, koje su nadu u mjesečno pranje izgubile - ako sumnjate vi, one trebaju čekati tri mjeseca, a i one koje ga nisu dobile! A vrijeme čekanja trudnih žena jeste da rode. A onome ko se Allaha boji, On će sve što mu treba učiniti dostupnim."/4/ "To su, eto, Allahovi propisi, koje vam On objašnjava. A onome ko se bude Allaha bojava, On će preko ružnih postupaka njegovih prijeći i još mu veliku nagradu dati."/5/

Allah, dž.š., objašnjava poslijebračni priček žene koja je u klimakterijumu, tj. one koja zbog starosti nema mjesečnog pranja, da joj priček traje tri mjeseca umjesto tri mjeseca pranja, koliko treba čekati ona koja ima menstrualno pranje, na što ukazuje ajet iz sure "El-Bekara". Isti je slučaj sa malodobnom osobom koja još nije navršila godine nastupa menstrualnog ciklusa; i ona će, prema tome, poput one koja je u klimakterijumu, čekati tri mjeseca. Zato Allah, dž.š.: kaže **"...i one koje ga nisu dobile"**; **"ako sumnjate vi"**, tj. ako one nisu vidjele krv i vi sumnjate da imaju menstrualno pranje ili krvarenje slično menstrualnom pranju (istihazu),

"one trebaju čekati tri mjeseca." **"A vrijeme čekanja trudnih žena jeste da rode."** Allah, dž.š., kazuje da one žene koje su bremenite, njihov priček prestaje samim rođenjem djeteta, bez obzira bilo to odmah nakon razvoda braka ili smrti muža. To je istovjetno mišljenje prvih i potonjih islamskih znanstvenika, jer i sam gornji ajet donosi tekst o tome, kao i vjerovjesnikovi hadisi. Imam Ahmed bilježi od El-Musevira ibn Mahre-me (460) da je umro muž Sebi'i el-Eslemije dok je bila gravidna. Prošlo je samo nekoliko noći kada se porodila; pa kada se oporavila od poslijeporođajnog čišćenja, zaručila se. Tražila je od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dozvolu da se uda. Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozvolio joj je i ona se udala." (El-Buhari, Muslim u svojim Sahihima, Ebu-Davud, En-Nesai, a Ibn-Madže bilježi u brojnim verzijama od Sebi'e.)

Muslim ibn Hadždž bilježi od Ubejdullaha ibn Abdullaha ibn 'Utbe (461) da je njegov otac pisao Omeru ibn Abdullahu ibn el-Erkamu es-Zuhriju, naređujući mu da ode do Sebi'e bint el-Haris el-Eslemije i da je pita o njenom slučaju i o tome šta joj je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je od nje tražila šerijatskopravno rješenje. Omer ibn Abdallah mu je pisao, objašnjavajući ga, da mu je Sebi'a rekla da je bila u braku sa Sa'd ibn Havlom. Učestvovao je na Bedru, a umro je za vrijeme Oproštajnog hadža,

kada je ona bila gravidna. Ubrzo je nakon njogova preseljenja rodila; pa kada se oporavila od poslijeporođajskog čišćenja, uredila se za proscu. Tada je došao kod nje Ebu es-Senabil ibn B'akek, rekavši joj: 'Šta je to, vidim da si se uredila? Ti se možda želiš udati, međutim, ti ćeš se, Allaha mi, udati tek kada prođe četiri mjeseca i deset dana.' Sebi'a dalje pripovijeda: 'Kada mi je to rekao, i večer pala, obukla sam se i uputila se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Pitala sam ga o tome, a on mi reče da sam slobodna kada se porodim i naredio mi je da se udam ako to želim. (Ovo je Muslimovo citiranje, a u sažetom obliku prenosi ga El-Buhari.)

Primjenjivanje dužeg perioda od 4 mjeseca i deset dana koji se navodi u suri El-Bekara bilo je važeće prije objave ovog ajeta sa poslijebračnim pričekom trudnice. **"A onome ko se Allaha boji On će sve što mu treba učiniti dostupnim"**, tj. olakšat će mu ostvarenje toga i učiniti mu ga jednostavnim. Dat će mu brzo olakšanje i skoro rješenje. Potom Allah, dž.š., kaže:

"To su, eto, Allahovi propisi, koje vam On objavljuje", tj. Njegova presuda i zakon koji vam je objavio posredstvom Svoga Poslanika, s.a.v.s.

"A onome ko se bude Allaha bojava On će preko ružnih postupaka prijeći i još mu veliku nagradu dati", tj. odstranit će od nje loša djela i obilno ga nagraditi i za neznatna djela.

أَسْكُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنَهُنَّ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا تَضَارُّوهُنَّ
 لِيُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولِي حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ
 حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأَتَمُّوا بِبَيْتِكُمْ
 مِعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاسَرْتُمْ فَسَرِّضُوا لَهُنَّ آخَرَى ﴿٦﴾ لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ
 مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يَكْفُلُ اللَّهُ
 نَفْسًا إِلَّا مَاءً أَنْهَآ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾

"Njih ostavite da stanuju tamo gdje i vi stanujete, prema svojim mogućnostima, i ne činite im teškoće, zato da biste na njih pritisak izvršili. Ako su trudne, dajte im održavanje sve dok se ne porode; a ako vam djecu doje, onda im dajte zasluženu nagradu i sporazumite se međusobno na lijep način. A ako nastanu razmirice, neka mu onda druga doji dijete." /6/ "Neka imućan prema bogatstvu svome troši, a onaj koji je u oskudici, prema tome koliko mu je Allah dao, jer Allah nikog ne zadužuje više nego što mu je dao; Allah će, sigurno, poslije tegobe, last dati." /7/

Uzvišeni naređuje Svojim robovima da, kada neko od njih pusti ženu, da je ostavi da stanuje u svom stanu sve dok ne istekne njen poslijebračni priček; tako Allah, dž.š., kaže: "**Njih ostavite, da stanuju tamo gdje i vi stanujete**"; tj. kod vas,

"prema svojim mogućnostima", tj. zavisno od vaših materijalnih mogućnosti,

"i ne činite im teškoće zato da biste na njih pritisak izvršili." Ebu ed-Duha smatra da se pod tim misli da čovjek pusti ženu, a kada ostanu dva dana (malo vremena) do isteka njenog iddeta, vrati je sebi.

"Ako su trudne, dajte im izdržavanje sve dok se ne porodi." Mnogi islamski znanstvenici, između ostalih Ibn-Abbas i jedna grupa iz prve generacije, kao i mnogi iz potonjih generacija, smatraju da se gornji ajet odnosi na onu koja je razvedena neopozivim razvodom braka (et-talaku-el-bain), bez obzira bila gravidna ili ne. Drugi, pak, smatraju da se cjelokupni kontekst gornjih ajeta odnosi na žene koje su razvedene opozivim razvodom (et-talaku-r-redž'i). U ajetu je spomenuto da se trudnice moraju izdržavati bez obzira što su razvedene opozivim razvodom, jer se često dešava da se period trudnoće oduži i nužan je zakonodavni tekst da bi ukazao da je muževljeva obaveza da ih izdržava sve do poroda djeteta, da se ne bi zavaravali da je izdržavanje obavezno samo do isteka poslijebračnog pričeka.

"A ako vam djecu doje..." Kada se porode, a muževi su se od njih već ranije razveli, one se smatraju razvedenim sa istekom poslijebračnog pričeka, međutim, one tada imaju pravo doći svoju djecu, ali mogu i da to ne učine. Kada majka nahrani dijete svojim prvim mlijekom, koje često jedino može dati snagu novorođenčetu, ona za to dojenje zaslužuje nagradu. Ona ima pravo sklopiti ugovor sa djetetovim ocem ili starateljem o novčanoj nadoknadi oko koje se suglase. Stoga uzvišeni kaže:

"A ako vam djecu doje, onda im dajte zasluženu nagradu."

"i sporazumiti se međusobno na lijep način", tj. bez štete po sebe, ali i drugog.

"A ako nastanu razmirice, neka mu onda druga doji dijete", tj. ako se razidete oko visine nadoknade za dojenje. Međutim, majka ima više prava na dojenje od druge žene ako pristaje na nadoknadu koja se nudi toj drugoj ženi. **"Neka imućan prema bogatstvu svome troši"**, tj. neka roditelj ili staratelj troši na novorođenče prema svojim mogućnostima. Allahove, dž.š., riječi:

"A onaj koji je u oskudici, prema tome koliko mu je Allah dao, jer Allah nikog ne zadužuje više nego što mu je dao", poput su riječi Svevišnjeg:

"Allah nikog ne opterećuje preko mogućnost njegovih", tj. samo onoliko koliko može. (2:286)

"Allah će, sigurno, poslije tegobe, slast dati." Ovo je Allahovo, dž.š., obećanje i ono se obistinjuje. Ovaj ajet podsjeća na riječi Svevišnjeg: **"Ta, zaista s mukom je i last; zaista, s mukom je last!" (44:5-6)**

Imam Ahmed prenosi da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: (462) "Neki je čovjek došao svojoj porodici, pa pošto je vidio kakve su im sve potrebe, izišao je vani. Kada je to žena vidjela, došla je do mlina i postavila ga na zemlju, a zatim je upalila peć, moleći: 'Allahu moj, opskrbi nas!', pa pogleda, a posuda ispod mlina već se napunila, zatim ode do peći, te i nju nađe punu. U tom trenutku muž se vrati kući, pitajući: 'Jeste li to nešto dobili poslije mog izlaska?' Žena mu odgovori: 'Da, od našeg Gospodara!', pa čovjek krenu ka mlinu da ga podigne. To je rekao Vjerovjesniku, s.a.v.s., a Allahov mu Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Da nisi podigao mlin, on bi mljeo sve do Sudnjeg dana.'"

وَكَيْفَ مِنْ
قَرِيبَةٍ عَنَّتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَاَسْبَنَهَا حِجَابًا شَدِيدًا
وَعَدَّتْ بِهَا عَدَا بَانَ كَرًا ۞ فَاَقْتَفَى وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ
أَمْرِهَا خُسْرًا ۞ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمُ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي
الْأَلْبَابِ الَّذِينَ ءَامَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ۞ رَسُولًا يَأْتُوا عَلَيْهِمُ
ءَايَاتٍ اللَّهُ مَبِينٌ لِمَنْ يَخْرُجُ إِلَى الدِّينِ ءَامِنًا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظَّالِمَاتِ
إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لِرَبِّ رِزْقًا ۞

"A koliko li samo sela bi što se o zapovijed Gospodara svoga i Njegovih poslanika oglušiti?!" /8/ "Oni će pogubnost postupaka svojih iskusiti i propast će njihov kraj biti." /9/ "Allah je za njih neizdržljivu patnju pripremio; zato se bojte Allaha, o vi koji ste razumom obdareni, vi koji vjerujete! Allah vam je već poslao opomenu." /10/ "Poslanika, koji vam Allahove ajete jasne kazuje, da bi iz tmina na svjetlo izveo one koji vjeruju i dobra djela čine. A onoga koji bude u Allaha vjerovao i dobro činio, uvest će u dženetske bašče, kroz koje rijeke teku, i zauvijek će u njima ostati, divnu će mu opskrbu Allah davati." /11/

Svevišnji prijati onima koji se suprotstavljaju Njegovim odredbama, koji u laž ugone Njegove poslanike i idu životnim putem koji im nije propisan i objašnjava šta se desilo drevnim narodima zbog toga, pa kaže: **"A koliko li samo sela bi što se o zapovijed Gospodara svoga i Njegovih poslanika oglušiti?!"** Tj. iz prkosa nisu poštivali

Allahove, dž.š., odredbe i nisu slijedili Njegove poslanike.

"Mi ćemo od njih zatražiti da nam potanko račun polože i užasnom kaznom ćemo ih kazniti", tj. neobičnom i žestokom. **"Oni će pogubnost postupaka svojih iskusiti"**,

"kada ne budu u stanju ništa više učiniti i kada se budu kajali, a to im neće koristiti", **"i propast će njihov kraj biti. Allah je za njih neizdržljivu patnju pripremio"**, tj. na ahiretu, uz kaznu koja ih je snašla na ovom svijetu; a potom Svevišnji, nakon što je izložio stanje ovih, kaže: **"Zato se bojte Allaha, o vi koji ste razumom obdareni"**, tj. o vi koji ste ispravnog rasuđivanja, ne budite kao oni, da vas ne bi snašla kazna koja je njih zadesila, o razumni! **"Vi koji vjerujete"**, tj. koji priznajete Allaha i Njegove poslanike!

"Allah vam je već poslao opomenu", tj. Kur'an. **"Poslanika, koji vam Allahove ajete jasno kazuje"**, tj. Poslanik je interpretator, objašnjivač i tumač "Opomene", stoga Allah, dž.š., kaže: "Poslanika, koji vam Allahove ajete jasne kazuje", tj. na sasvim jasan način,

"da bi iz tmina na svjetlo izveo one koji vjeruju i dobra djela čine", tj., ove Allahove riječi podsjećaju na slijedeće:

"Allah je zaštitnik onih koji vjeruju i On ih izvodi iz tmina na svjetlo", (2:257) tj. iz tmina nevjerovanja i neznanja na svjetlo vjere i znanja. Allah je, dž.š., objavu koju dostavlja ljudima nazvao svjetlom jer se njome postiže uputa; isto kao što ju je imenovao "ruhom" jer ona oživljava ljudska srca.

"A onoga koji bude u Allaha vjerovao i dobro činio, uvest će ga u dženetske bašče, kroz koje rijeke teku, i vječno i zauvijek će u njima ostati, divnu će mu opskrbu Allah davati." Više puta su objašnjeni ovakvi ajeti i suvišno je to opetovati, a Allahu hvala i dobročinstvo pripada!

اللَّهُ الَّذِي
خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لَعَلَّكُمْ
أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٧﴾

"Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio; Njegovo naređenje do svih njih dopijeva da biste vi znali da je Allah kadar sve i da Allah znanjem Svojim sve obuhvaća!"/12/

Allah, dž.š., govori o Svojim svemoći i neograničenoj vlasti, da bi time podstaknuo na veličanje prave vjere, koju je propisao:

"Allah je sedam nebesa stvorio." Ove riječi Svevišnjeg poput su onih koje stavlja u usta Nuhu, a.s., kada se on obraća svome narodu:

"Zar ne vidite kako je Allah sedam nebesa, jedno iznad drugog stvorio." (71:15) "I isto toliko zemalja", tj. sedam, koliko i nebesa, što je navedeno u oba Sahiha: (463) "Ko nasilno oduzme pedalj tuđe zemlje, Allah će mu sedam zemalja o vrat objesiti." Onaj ko ovo shvaća u smislu sedam kontinenata (pokrajina) Zemlje udaljava se od ispravnog poimanja i upada u polemisanje, te se suprotstavlja Kur'anu i hadisu bez ikakvog argumenta. U drugom se hadisu kaže: (464) "Sedam nebesa, ono što je na njima i između njih, sedam zemalja, što je na njima, i između njih, u odnosu na Allahov, dž.š., Kursi - poput su halke bačene na prostranu pustinju."

**Kraj sažetka komentara
sure Et-Talak, a Allahu pripada hvala i
dobročinstvo!**